

УДК 343.72

 О.А. СЛАБЧЕНКО, Національна академія
внутрішніх справ

ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТА МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН, ФРАНЦІЇ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ключові слова: привласнення, розтрата, викрадення, майно, право на майно, суб'єкт злочину, зарубіжне законодавство

Розбудова в Україні громадянського суспільства висуває на передній план діяльності державного апарату створення та реалізацію надійного механізму гарантій і захисту прав, свобод, законних інтересів людини та громадянина. Пріоритетне значення, у зазначеному аспекті, в сучасних умовах набуває забезпечення населення від кримінальних загроз. Чільне місце в цьому процесі займає оптимізація кримінально-правових засобів протидії злочинності. Враховуючи, ступінь суспільної небезпечності, а також поширеність такого виду злочинів, як привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, вельми актуальним видається здійснення дослідження, спрямованого на вдосконалення кримінально-правової конструкції складу цього злочину. Поряд з цим, приймаючи до уваги євроінтеграційні амбіції нашої держави, вважаємо за доцільне поєднати означений вектор наукового пошуку з виявленням кращих юридичних зразків зарубіжного законодавства щодо кримінальної відповідальності за привласнення, розтрату майна чи заволодіння

ним шляхом зловживання службовим становищем.

Таким чином, метою даної статті є з'ясування особливостей нормативно-правового регулювання заборони привласнення, розтрата майна чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у кримінальному законодавстві ФРН, Франції та Великобританії.

Означена проблематика в тій чи іншій мірі порушувалася у працях таких відомих вчених, як Б.М. Бабій, Я.М. Брайнін, О.В. Волох, А.А. Жижиленко, І.О. Клепицький, М.В. Кожевніков, Н.О. Лаговієр, П.С. Матишевський, В.Д. Меньшагін, П.П. Михайленко, С.С. Остроумов, В.Г. Танасевич, С.І. Тихий, І.Я. Фойницький, А.С. Шляпошников та деяких інших. Однак, самостійного та цілісного порівняльно-правового дослідження привласнення, розтрата майна чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем здійснено не було, що й зумовлює актуальність означеного напрямку наукового пошуку.

Отже, КК Федеративної Республіки Німеччини розрізняє два види привласнення: просте привласнення (*Unterschlagung*) та привласнення ввіреного майна (*Veruntreuung*) [1].

Відповідальність за просте привласнення (*Unterschlagung*) передбачене § 246 КК ФРН, ч.1 якого закріплена наступним чином: «(1)Хто протиправно привласнив рухомі чужі речі для себе чи третьої особи карається позбавленням волі до 3 років або грошовим штрафом...» [1].

Аналіз зазначеної норми приводить до думки, що для основного складу привласнення характерним є знаходження речі в момент вчинення злочину у фактичному володінні винуватого (*die der Tater in Besitz oder Gewahrsam hat*). До таких злочинів відносяться, наприклад, випадки привласнення майна, що випадково опинилося у особи, як-то знахідки чи при помилковій видачі касиром банку чи банкоматом завої суми грошей тощо. У зв'язку з цим звертає на себе увагу та обставина, що з об'єктивної сторони дії щодо вчинення досліджуваного злочину за законодавством ФРН полягають саме у привласненні та

не пов'язуються із вилученням майна. Так, автори коментаря КК ФРН Г. Трондле та Т. Фішер звертають увагу на наступну особливість суддівської практики з цього приводу: «У відповідності до судової практики та думки більшості вчених достатньо, щоб воля суб'єкта до привласнення здійснювалась через ззовні розпізнаване діяння» [2]. Очевидно, що за законодавством України подібні випадки відносяться до цивільно-правової сфери врегулювання спірних правовідносин (за виключенням випадків, передбачених ст.193 КК України).

Привласненням ввіреного рухомого майна (Veruntreuung) за ч.2 § 246 КК ФРН визнається більш тяжким злочином. Його конструктивні ознаки, проте, не передбачають такої категорії предмету злочину, як майно, що знаходилося у віданні винного, а також право на майно. Крім того, як і в КК Іспанії (ст.252) [3] та КК Швейцарії (ст.138) [4] за КК ФРН предметом привласнення визнаються виключно рухомі речі. При цьому поняття рухомої речі у німецькому кримінальному законодавстві є досить специфічним. Так, у відповідності до нині чинного рішення Імперського Суду ФРН, що за своєю правовою природою відповідає постановам Пленуму Верховного Суду України, роз'яснено наступне: «Кримінально-правове поняття «рухомі речі» є самостійним, публічно-правовим і таким, що виводиться тільки з чинного кримінального закону та не залежить від визначення речі в приватноправовому порядку. Рухомими речами, таким чином, визнаються тільки фізичні (Körperliche) речі» [5, с.64]. Таким чином, у німецькій правозастосовній практиці під рухомими речами розуміють будь-які фізично визначені об'єкти, як у твердому, так і в рідкому, газоподібному станах, а так само тварини і рослини. Звідси, категорії «нерухомі речі» як такої, що має юридичне значення у кримінальному законодавстві ФРН не розглядається, не зважаючи на нормативно-правове закріплення її антиподу.

Отже, предмет привласнення за КК ФРН – майно – відповідає його розумінню за КК України.

Варто також звернути увагу, що у § 266 КК ФРН закріплений кваліфікований склад привласнення майна, який є доволі ускладненим, як з об'єктивної сторони, так і в аспекті характеристики суб'єкту. Сформульований він наступним чином: «Хто зловживає наданим йому законом, приписом влади чи за угодою повноваженням розпоряджатися чужим майном або хто порушує покладений на нього законом чи приписом влади або за угодою чи довірительними відносинами обов'язок дотримуватися інтересів чужого майна і цим заподіює шкоду особі, чії майнові інтереси він повинен захищати...» (§ 266 КК ФРН) [1]. Як можна бачити, в даному складі злочину поєднується ціла низка об'єктивних ознак, в тому числі і заволодіння майном шляхом зловживання довірою, що на перший погляд ускладнює відмежування привласнення від шахрайства (§ 263 КК ФРН). Однак, більш детальний аналіз шахрайства за КК ФРН дає підстави стверджувати, що воно може вчинятися лише способом обману, а не зловживання довірою. Так, диспозиція § 263 КК ФРН викладена наступним чином: «Хто з наміром отримати для себе чи третьої особи протиправну майнову вигоду заподіє шкоду майну іншого шляхом введення його в оману або підтримання його в омані, видаючи неправдиві факти за істинні, або ж перекручуючи чи скриваючи істинні факти...» [1]. Таким чином, традиційні для КК України, ознаки шахрайства властиві для КК ФРН не у повній мірі. У зв'язку з цим проблем щодо відмежування привласнення від шахрайства у німецьких правозастосувачів в означеному аспекті не виникає.

Поряд з цим, КК ФРН не передбачає можливості вчинення аналізованого злочину у формі розтрати. Це можна пояснити тим, що законодавець ФРН вважає привласнення більш ранньою стадією єдиного процесу заподіяння майнової шкоди власникові речі, в якому розтрата майна виступає як остаточний результат. У зв'язку з цим юридично значимим є власне саме привласнення, як закінчений злочин, а вже юридична доля майна, яка його спіткає після привласнення для кваліфі-

кації значення не має. Така позиція відкриває широке поле для дискусії. Не втягуючись до тонкощів останньої, зазначимо, що така конструкція, на нашу думку, заслуговує на підтримку з міркувань економії засобів законодавчого тексту, а також дотримання нормативної єдності в описанні єдиного суспільно небезпечного діяння.

Варто також зазначити, що КК ФРН не виділяє в окремий склад досліджуваного злочину випадки його вчинення спеціальним суб'єктом – службовою особою. Виходячи зі змісту § 266 КК ФРН, зокрема, з найбільш узагальненої характеристики повноважень суб'єкта, можна зробити висновок, що категорія «службова особа», у її традиційному для вітчизняного законодавства розумінні, охоплюється загальним суб'єктом злочину в межах зазначеного параграфу. Натомість німецький законодавець закріпив кілька привілейованих складів привласнення. Це так зване домашнє чи сімейне привласнення (§ 247 КК ФРН), а також привласнення малоцінних речей (§ 248 КК ФРН), справи про які порушуються не інакше як за скаргою потерпілого (тобто є справами приватного обвинувачення). Зокрема, § 247 КК ФРН встановлює кримінальну відповідальність за крадіжку чи привласнення щодо майна свого родича, опікуна чи піклувальника або особи, яка проживає з винним однією сім'єю та веде спільне господарство. Така нормативно-правова конструкція викликає значну кількість питань з позицій вітчизняної правової доктрини, які стосуються, перш за все, визначення режиму майна, як чужого для винного, а також відмежування даного злочину від суміжних цивільно-правових деліктів. Однак, враховуючи суттєві відмінності у правових традиціях двох держав немає сенсу заглиблюватись у вирішення означених питань. У зв'язку з цим обмежимося лише констатацією наявності у КК ФРН своєрідних складів злочинів привласнення з пом'якшувачими обставинами.

Щодо привласнення малоцінних речей, відповідальність за яке передбачене § 248 КК ФРН, то жодних особливостей складу злочину, окрім розміру його предмету не передбачено.

Малоцінним же визнається майно вартістю до 50 євро (100 німецьких марок) [6, с.62].

Крім того, не можна не звернути увагу і на відсутність спеціальних (за розміром шкоди, співучастю тощо) кваліфікуючих ознак даного злочину, що, однак, компенсується доволі значними межами альтернативної санкції – грошовий штраф або позбавлення волі на строк до семи років.

Таким чином, КК ФРН має суттєві відмінності від КК України в аспекті визначення сутності привласнення, його співвідношення з розтратою та шахрайством, характеристикою суб'єкту злочину. Однак, зазначені невідповідності лише спонукають до більш глибокого аналізу елементів складу злочину, передбаченого ст.191 КК України з урахуванням необхідності дослідження можливостей відповідних правових запозичень.

Доволі цікавим видається звернення до досвіду французького законодавця в аспекті аналізу видових та конструктивних особливостей привласнення та розтрати майна. Так, за законодавством Франції привласненням охоплюється ціла низка суспільно небезпечних діянь. В своїй більшості відповідальність за них передбачена у статтях Глави IV Розділу I Книги III КК Франції. Це такі види привласнень, як: а) привласнення заставного майна; б) привласнення майна, яке піддано арешту; в) штучне створення неплатоспроможності. Крім того, як справедливо зазначає С.О. Попов до групи кримінально караного привласнення поряд із вказаними вище діяннями повинні бути поміщені злочинні діяння, пов'язані з привласненням майна в процесі банкрутства, а також привласнення та зловживання в комерційних товариствах. Відповідальність за такі діяння передбачена Комерційним кодексом Франції [7, с.75].

Статтею 314¹ КК Франції передбачена кримінальна відповідальність за зловживання довірою. Цей склад злочину аналогічний тому, що передбачений § 266 КК ФРН і закріплений наступним чином: «Зловживання довірою, вчинене будь-якою особою, що виразилося у привласненні на шкоду іншій особі грошових коштів, цінних паперів, матеріальних ціннос-

тей чи іншого майна, які були цій особі передані або які вона була зобов'язана повернути, пред'явити чи використати певним чином» [8].

Відомо, що у вітчизняному кримінальному законодавстві зловживання довірою є способом вчинення шахрайства. І хоча по суті при вчиненні привласнення майна ввіреного особі також має місце зловживання довірою, однак, як обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу злочину, що виражає спосіб його вчинення, воно не закріплюється. Проте, специфіка французького кримінального законодавства обумовлює саме таку конструкцію привласнення та розтрата чужого майна, коли такі дії знаходяться у діалектичному співвідношенні зі зловживанням довірою, як часткове із загальним.

Своєрідне у своїй деталізації закріплення в ст.314¹ КК Франції знайшов також і предмет досліджуваного злочину, де під ним розуміються «грошові кошти, цінні папери, матеріальні цінності та будь-яке інше майно (bien quelconque)» [8]. Як бачимо, хоча і фіксується багатоманіття можливих проявів предметів посягання, все ж всі вони підпорядковані останній узагальнюючій категорії «будь-яке інше майно», що по суті видається аналогом предмету злочину, передбаченого ст.191 КК України. Отже, право на майно у його розумінні вітчизняною правовою доктриною не визнається у КК Франції предметом привласнення. Хоча теоретично можливо припустити, що привласнення цінних паперів (наприклад, векселів на пред'явника) в певних випадках може визнаватися як привласнення права на майно. У зв'язку з цим виникають певні труднощі у кваліфікації, коли в одних випадках французькими судами право на майно визнається предметом привласнення, а в інших – ні.

Так, в одній зі справ постановою Касаційного суду Франції була виправдана обвинувачена, яку суд першої інстанції визнав винною у вчиненні привласнення майна (а фактично права на майно) за наступних обставин. Обвинувачена L.F. скористалася ввіреними їй ключами від будинку та без відома власників останнього проживала в ньому кілька місяців. При цьому Касаційний суд своє рішення об-

грунтував тим, що, враховуючи фізичні ознаки, нерухоме майно не може бути передане в результаті привласнення шляхом зловживання довірою. А тому об'єкти нерухомості не можуть бути предметом цього злочину [9, с.659]. Однак, на нашу думку, в цьому випадку мова йде радше про привласнення права користування нерухомим майном, а не самого нерухомого майна. У зв'язку з цим, позиція Касаційного суду Франції видається дещо непослідовною.

Таким чином, можна констатувати, що неоднозначне формулювання диспозиції ст.314¹ КК Франції створює підґрунтя для наукових дискусій та правозастосовних суперечок щодо визнання права на майно предметом цього злочину, а також конкретного змісту самої категорії «право на майно».

У французькій кримінально-правовій доктрині висловлюється думка, що з об'єктивної сторони привласнення шляхом зловживання довірою характеризується однією з наступних дій: 1) незаконне використання чужого майна, а також привласнення права користуватися чужим ввіреним майном; 2) відмова у поверненні майна особою, якій власник особисто чи через третю особу добровільно передав майно з умовою його повернення або вчинення певних дій; 3) розтрата чужого майна [7, с.79]. Таким чином, як випливає з наведеного, хоча розтрата і не зазначається у диспозиції ст.314¹ КК Франції, як окрема форма суспільно небезпечного діяння при вчиненні досліджуваного злочину, однак апріорі передбачається, як логічне продовження у певних випадках привласнення майна.

Що стосується суб'єктивних ознак привласнення майна за КК Франції, то вони тотожні ознакам, передбаченим ст.191 КК України (за виключенням спеціального суб'єкту – службової особи, – який визначений у ч.2 ст.191 КК України).

Серед кваліфікованих видів привласнення чужого майна КК Франції виділяє наступні: а) привласнення майна, що перебуває у заставі (ст.314⁵ КК Франції); б) привласнення майна, яке перебуває під арештом (ст.314⁶ КК Франції); в) привласнення майна при штуч-

ному створенні неправдивої неплатоспроможності (ст.314⁷ КК Франції). Так, відповідно до ст.314⁵ КК Франції передбачена кримінальна відповідальність за дії, вчинені боржником, позичальником або третьою особою, яка передає майно у заставу, які полягають у знищенні чи привласненні предмету, який є заставою. При цьому, у відповідності до норм французького заставного права, привласнення заставного майна вважається закінченим з моменту не передачі у встановлений строк або відмови у передачі майна, що є заставою при зверненні на нього стягнення.

Стаття 314⁵ КК Франції закріпила кримінальну відповідальність за вчинення особою дій, на майно якої був накладений арешт, щодо знищення або привласнення заарештованого предмету, який знаходиться у боржника в якості забезпечення прав кредитора та передане винному чи третім особам на відповідальне збереження.

Таким чином, під кримінально-правову охорону поставлені відносини, які складаються з приводу ввірення особі майна, на яке накладений арешт або яке перебуває у заставі. Держава в особі компетентних органів довіряє винному збереження зазначеного майна, а останній, зловживаючи такою довірою, здійснює його привласнення або знищення. З цього випливає, що законодавець обґрунтовує підвищену суспільну небезпечність зазначених дій особливим правовим режимом майна та специфічними обов'язкам суб'єкту злочину, який по суті є спеціальним – або особа, на майно якої накладено арешт, або спеціально уповноважена на збереження зазначеного майна особа; або боржник, позичальник – щодо заставного майна.

Що стосується кримінальної відповідальності за привласнення майна при штучному створенні неправдивої неплатоспроможності, то за змістом ст.314⁷ КК Франції такі дії охоплюють штучну організацію або обтяження своєї неплатоспроможності боржником шляхом збільшення пасивів чи зниження активів свого майна через укриття частини своїх доходів, майна, якщо такі дії мають на меті ухилення від виконання вироку суду чи рішення

суду у цивільних справах про делікти, квазі-делікти чи аліменти і спрямоване на застосування майнового стягнення до боржника [8]. Очевидно, що, криміналізуючи вказані дії, французький законодавець ставив за мету захист майнових прав кредиторів.

Зазначені кваліфіковані ознаки привласнення (щодо характеристика предмету злочину, його суб'єкту та обстановки його вчинення) не властиві кримінальному законодавству жодної з пострадянських країн, в тому числі і України, що свідчить про різні кримінально-правові традиції, які в значній мірі обумовлені історико-політичною складовою соціально розвитку. Однак, не зважаючи на це, вважаємо за можливе визнати актуальним питання щодо імплементації окремих із зазначених положень до вітчизняного законодавства.

Певні відмінності від проаналізованих країн континентальної правової сім'ї у сфері регламентації кримінальної відповідальності за привласнення майна мають країни англосаксонської правової сім'ї. Ці особливості обумовлені, по-перше, не кодифікованою формою англійського законодавства та, по-друге, значною роллю судового прецеденту, як джерела права.

Так, відповідно до законодавства Великобританії кримінальна відповідальність за злочини проти власності регламентується чотирма законами: 1) Законом про викрадення 1968 р.; 2) Законом про злочинне спричинення шкоди майну 1971 р.; 3) Законом про викрадення 1978 р.; 4) Закон про шахрайства 2006 р. З урахуванням теми нашого дослідження зупинимось на аналізі положень першого та третього з перелічених нормативно-правових актів.

Перш за все слід дещо визначитись із термінологією, яка використовується у Законі «Про викрадення» 1968 р., зокрема із певною плутаниною, яка спостерігається у наукових джерелах і яка викликана труднощами перекладу. Справ в тому, що в зазначеному законі вживається родове поняття «theft» (мовою оригіналу – «The Theft Act 1968»), яке у більшості англо-російських словниках перекладається, як «воровство, кража», а у англо-українських – «злодійство, крадіжка». З юри-

дичної точки зору поставлені філологами в один ряд поняття мають суттєві відмінності. У зв'язку з цим неузгодженості, які мають місце у певних наукових працях, пояснюються різними тлумаченням одного терміну, що використовуються різними авторами. Так, наприклад, Г.Н. Борзенкова та В.С. Комісарова – автори курсу кримінального права – називають цей закон «Про крадіжки» [10, с.342]. Натомість, аналіз змісту Закону 1968 р., а так само і 1978 р., які один одного не виключають, дає, на нашу думку, достатньо підстав вважати, що англійський законодавець намагався вкласти у його назву зміст саме викрадення, як родового поняття, а не лише крадіжки, як його приватного випадку. На підтвердження цієї думки свідчить те, що у вказаних законах під терміном «theft» (викрадення) об'єднуються такі його форми, як крадіжка (larceny), привласнення (appropriation) та шахрайство (fraud). Окремо від викрадення виділяється грабїж (robbery), розбій (burglary) та вимагання (extortion).

Як бачимо, традиційне для вітчизняної науки кримінального права викрадення не підтверджується англійськими законодавчими конструкціями. Однак, не дивлячись на це, очевидним слід визнати віднесення в останніх привласнення саме до форм викрадення. Розуміння ж самого поняття викрадення є дещо ускладненим. Так, відповідно до п.1 Закону про викрадення 1968 р. під викраденням слід розуміти «нечесне привласнення майна, яке належить іншій особі, з метою назавжди позбавити її цього майна» (п.1). При цьому, як стверджує Пітер Лейленд, ключовим моментом при визначенні викрадення є закріплення його ненасильницького способу [11, с.47]. Саме цим можна пояснити умовну диференціацію злочинів проти власності на викрадення з одного боку та розбій, грабїж і інші так звані майнові кримінальні делікти – з іншого.

Що стосується категорії нечесності, як ознаки викрадення, то, на нашу думку, повним його аналогом у вітчизняному законодавстві і науковому обігу є термін «протиправне (незаконне)». Щодо закріплення специфічної мети – бажання назавжди позбавити власника майна, –

то вона видається зайвою, оскільки акцентує увагу не стільки корисливий характер викрадення, скільки на вчинення його з мотивів (мети) помсти, особистої неприязні до власника тощо. Гадається, що законодавець намагався підкреслити прагнення остаточно (а не на деякий час) заволодіти майном при вчиненні кожного злочину з даної групи, що обумовлено специфікою англійської правозастосовної практики. Показовим в цьому плані є вказівка на особливості кваліфікації у зв'язку з цією ознакою, викладена в курсі «Кримінальне право» Майклом Алленом. Зокрема, учений роз'яснює, що, якщо злочинець привласнить в Ноттінгемі чужий автомобіль і залишить (покине) його в Лондоні, суд має визнати це «тимчасовим запозиченням». Якщо ж злочинець візьме в Ноттінгемі парасольку та покине її в Лондоні, суд має визнати це викраденням (а саме крадіжкою), оскільки в Лондоні відшукати парасольку практично неможливо [12, р.187]. Таким чином, казуальна специфіка всієї системи права Великобританії безпосередньо відбилася і на законодавчій конструкції викрадення та, як наслідок, і привласнення.

Під привласненням же у сенсі п.1 Закону про викрадення 1968 р. розуміється, на нашу думку, не окрема форма злочинного посягання, а лише одна з ознак об'єктивної сторони окресленої групи злочинів, яка є тотожною категорії «заволодіння», вживаної у вітчизняному кримінально-правовому законодавстві та доктрині. Однак, навіть при такому тлумаченні окремих ознак викрадення, його законодавче визначення видається досить розмитим, неконкретним і з якого зовсім не випливає віднесення розбою, грабежу, вимагання до інших форм суспільно небезпечних посягань на суспільні відносини у сфері права власності.

Визначенню привласнення, як окремого злочину, присвячений п.3 Закону про викрадення 1968 р., диспозиція ч.1 якого викладена наступним чином: «Будь-яке «присвоєння» прав власника є привласненням, якщо при цьому відсутні ознаки крадіжки, зокрема й тоді, коли хто маючи доступ до чужого майна, згодом присвоює собі право на нього, по-

водяться з ним, як зі своєю власністю» [13]. Примітним в цьому визначенні привласнення є, перш за все, предмет посягання, яким визнаються права власника, тобто право власності чи окремі його складові. Отже, англійське кримінальне право принципово не розглядає майно як цінність. Охороні ж натомість підлягає право на майно. Хоча, справедливості заради слід відмітити, що об'єкт правовідносин, зокрема його майновий характер, в зазначеному законі не конкретизовано. Однак, приналежність привласнення до викрадення приводить до думки про виключно майновий характер прав власника, на які здійснюється злочинне посягання.

Таким чином, можна констатувати, що предметом привласнення за кримінальним законодавством Великобританії, на відміну від ст.191 КК України, є право на майно. Доцільність запозичення такої нормативно-правової конструкції видається досить спірною.

Звертає також на себе увагу виокремлення в приватний випадок привласнення вчинення останнього при наявності у суб'єкту злочину доступу до майна. У відповідності ж до вітчизняної правозастосовної практики подібні дії мають кваліфікуватися як крадіжка. Як привласнення ж, відповідно до п.23 Постанови Пленуму ВСУ № 10 від 06.11.2009 р. «Про судову практику у справах про злочини проти власності» кваліфікуються дії з майном, яке було ввірене винній особі чи перебувало в її законному віданні, тобто таке майно, що знаходилося в неї на законних підставах і стосовно якого вона здійснювала повноваження щодо розпорядження, управління, доставки використання або зберігання тощо [14]. В цьому випадку, як і у низці інших, на нашу думку, даються в знаки відмінності у правовій традиції двох країн.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що в цілому кримінальне законодавство ФРН, Франції та Великобританії здійснює правове регулювання охорони суспільних відносин у сфері права власності від злочинних посягань у формі привласнення майна, щодо якого у особи є певні правомочності. В залежності від особливостей правових традицій окремих

держав мають місце доволі специфічні підходи до визначення змістовних характеристик досліджуваного складу злочину.

Викладене дає підстави для висновку, що законодавче закріплення досліджуваного складу злочину у КК ФРН та Франції вирізняється своєю ускладненою диференціацією за критерієм суб'єкту, а також особливостей предмету злочину, яким в більшості випадків визнається виключно рухоме майно.

Законодавство про кримінальну відповідальність Великобританії на відміну від КК України демонструє значну залежність від судового прецеденту, а також визнання предметом привласнення право на майно.

В цілому ж порівняльно-правове дослідження засвідчило досить вдалу конструкцію складу злочину, який міститься у ст.191 КК України. Однак, поряд з цим, виявлено і можливі напрямки удосконалення останньої щодо предмету злочину та його суб'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии / науч. ред. и вступ. ст. д-ра юрид. наук, проф. Д. А. Шестакова ; предисл. д-ра права Г. Г. Йешека ; пер. с нем. Н. С. Рачковой. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 524 с.
2. Trondle G. Strafgesetzbuch und Nebengesetze 51Auf / G. Trondle, T. Fischer – München : C.H. Beck, 2003.
3. Уголовный кодекс Испании / науч. ред. и пер. с исп. В. П. Зыряновой, Л. Г. Шнайде-ра. – М. : Зерцало, 2002. – 204 с.
4. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред. и пер. с нем. А. В. Серебренниковой. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 350 с.
5. Kuper W. Strafrecht Besonderer Teil: Definitionen mit Erläuterungen 3. Auf / W. Kuper. – Heidelberg: C.F. Muller Verlag, 1999. – 402 s.
6. Клепицкий И. А. Имущественные преступления (сравнительно-правовой аспект) / И. А. Клепицкий // Законодательство. – 2000. – № 1. – С. 60–64.
7. Попов С. А. Преступления против собственности по Уголовному кодексу Франции:

дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Попов Сергей Алексеевич. – М. : Рос. ун-т дружбы народов, 2004. – 179 с.

8. Уголовный кодекс Франции / науч. ред. Л. В. Головкин, Н. Е. Крылова; пер. с фр. Н. Е. Крыловой. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 648 с.

9. Bulletin de la Chambre criminelle de la Cour de cassation. – 2001. – № 205. – P. 658–659.

10. Курс уголовного права : Т. 5. Особенная часть / под ред. Г. Н. Борзенкова, В. С. Комиссарова. – М. : Зерцало-М, 2002. – 437 с.

11. Лейленд П. Кримінальне право: злочини, покарання, судочинство / Пітер Лейленд ;

пер. з англ. П. Тарашука. – К. : Основи, 1996. – 237 с.

12. Michael Allen. Textbook on Criminal Law / Allen Michael. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 439 p.

13. The Theft Act 1968 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.enotes.com/topic/Theft_Act.

14. Постанова Пленуму Верховного Суду України : від 06.11.2009 р., № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0010700-09>.

Слабченко О. А. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за кримінальним законодавством ФРН, Франції та Великобританії: порівняльно-правове дослідження / О. А. Слабченко // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 691–698 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11coappd.pdf>

Досліджено особливості закріплення складу злочину привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у кримінальному законодавстві ФРН, Франції та Великобританії. Виявлено відмінності у порівнянні з КК України щодо предмету, об'єктивної сторони та суб'єкту вчинення вказаного злочину. Окреслено коло проблем подальшого наукового пошуку щодо дослідження можливості рецепції до вітчизняного законодавства зарубіжних кримінально-правових зразків.

***

Слабченко А.А. Присвоение, растрата имущества или завладение им путём злоупотребления служебным положением по уголовному законодательству ФРГ, Франции и Великобритании: сравнительно-правовое исследование

Исследованы особенности закрепления состава преступления присвоения, растраты имущества или завладения им путем злоупотребления служебным положением в уголовном законодательстве ФРГ, Франции и Великобритании. Выявлены отличия по сравнению с УК Украины в отношении предмета, объективной стороны и субъекта совершения указанного преступления. Очерчен круг проблем последующего научного поиска относительно исследования возможности рецепции в отечественное законодательство зарубежных уголовно-правовых образцов.

***

Slabchenko A.A. Appropriation, Waste of Peculation or Pernancy by Him by Cumshaw on the Criminal Statute of Germany, France and Great Britain: Comparative-legal Research

In the article has discovered the features of fixing of corpus delict of appropriation, waste of peculations or pernancy by him by cumshaw in the criminal statute of Germany, France and Great Britain. Differences are exposed as compared to Criminal Code of Ukraine in regard to an object, objective side and subject of commission of the indicated crime. The circle of problems of subsequent scientific search is outlined in relation to research of possibility of reception in Ukrainian statute of foreign criminal-law standards.